

In dialoog met het filosofenkwartet

Vijf werkvormen om te filosoferen

© Fabien van der Ham | www.filosofvaardig.nl

Met dit filosofenkwartet kun je meer dan alleen kwartetten. Je kunt het op vele manieren inzetten om middelbare scholieren met elkaar te laten filosoferen. Dit kan heel goed in de mentorklas, maar ook in de lessen geschiedenis, maatschappijleer, godsdienst, Nederlands (of andere taal om de mondelinge vaardigheden te verbeteren) en uiteraard filosofie.

Het doel is steeds een dialoog en geen debat. In een dialoog denk je samen na, in een debat probeer je de ander van jouw mening te overtuigen. Een filosofisch gesprek zou altijd een dialoog moeten zijn. Immers, filosofie gaat over vragen waar nog geen definitief antwoord op is; dus kun je eigenlijk ook niet debatteren, je zoekt nog naar het antwoord.

In deze download vind je vijf tips hoe het kwartetspel te gebruiken om leerlingen met elkaar in gesprek te laten komen. Het gaat erom dat de leerlingen samen filosoferen en nadenken. Het doel is niet dat ze de feiten en theorieën leren van de verschillende stromingen en filosofen die voorbijkomen. Het doel is dat ze zelf nadenken en op een open manier met elkaar praten. Het filosofische gesprek kan natuurlijk wel opgevolgd worden door een les of (korte) uitleg over de filosofen die voorbij zijn gekomen. Zolang daarbij maar niet de invalshoek wordt gekozen dat de leerlingen er helemaal naast zaten met hun eigen ideeën en mening. Dat zou de waarde van het filosofische gesprek tenietdoen.

Doorvragen

Bij het filosoferen is het belangrijk om goed door te vragen op de uitspraken van de leerlingen. Goede of foute antwoorden bestaan bij het filosoferen weliswaar niet, maar je moet je antwoord wel kunnen onderbouwen. Doorvragen is in het begin soms lastig. Doorvraagkaartjes kunnen daarbij helpen. Je kunt ze gratis downloaden via www.filosofvaardig.nl/ledenpagina.

Knip de kaartjes uit en plak ze op karton of lamineer ze. De kaartjes zijn op meerdere manieren te gebruiken. Je kunt als gespreksleider steeds een vraag uit de stapel trekken en deze dan stellen. Of selecteer voor het gesprek begint vijf vragen en spreek met jezelf af dat je deze vragen sowieso in het gesprek gaat stellen. Je kunt ook elke leerling een (of meer) doorvraagkaart(en) geven en ze de opdracht geven deze vra(a)g(en) te stellen als het in het gesprek past.

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosofvaardig.nl/downloads

De vijf werkvormen

1. Stand-up philosophy

- Laat een leerling een kaart uit het kwartet trekken.
- Deze leerling mag ter plekke het citaat van deze kaart naar eigen inzicht en idee uitleggen en de mogelijke onderliggende theorie bedenken. Let wel, hij mag zijn eigen theorie bedenken! Het gaat niet om de feiten maar om het zelf nadenken. Wat roept het citaat bij de leerling op?
- Na zijn mini-betoog geeft de leerling het kaartje door aan een volgende leerling.
- Deze leerling doet hetzelfde maar dan met zijn eigen interpretatie.
- Ook hij geeft het kaartje vervolgens door aan een ander. Dit herhaalt zich tot er vier leerlingen geweest zijn.
- Dan wordt er in de kring gepraat over de verschillende interpretaties. Verschillen ze erg van elkaar, of juist niet? Zijn het bruikbare theorieën? Heb je iets aan deze inzichten? Wat zegt dit inzicht over de mens of de wereld? Zou het waar kunnen zijn? Als het waar is, veranderen daardoor dan bepaalde andere inzichten? Hoe denken de leerlingen zelf over dit thema? Etc.

2. Speedstuderen

- Speel het kwartet tot er een kwartet compleet is. Dat is de stroming van de dag.
- Wat weten de leerlingen al van deze stroming en de filosofen die erbij horen?
- Na deze eerste inventarisatie krijgen de leerlingen de opdracht in bijvoorbeeld 10 minuten zo veel mogelijk informatie te verzamelen uit boeken of op internet. Verdeel voor dit doel de klas in groepjes en laat ze een taakverdeling maken.
- Als er voldoende informatie is gevonden of als de gestelde tijd voorbij is, geeft elk groepje een korte presentatie.
- Na de presentaties kan er in de klas of in kleine groepjes gesproken worden over deze stroming. Zijn de filosofen nog actueel? Heb je nog steeds wat aan hun inzichten? Wat voor wereldbeeld en wat voor mensbeeld passen bij deze stroming. Wat zou hun invloed geweest kunnen zijn? Ben je het met ze eens of juist niet? Beïnvloedt deze visie je leven? Ga je nu anders denken? Zo ja, hoezo dan? Zo nee, hoezo niet? Hoe denken de leerlingen er zelf over? Etc.

3. Filosofieduel

- Zet in de kring of voor in de klas twee tafeltjes of krukjes neer of verdeel een grotere tafel in twee 'vakken'. Leg in/op elk vak/kruk/tafeltje een vel papier neer met de tekst 'waar' en 'niet waar'.
- Laat dan steeds een leerling een kaart pakken uit het kwartet en het citaat dat er op staat voorlezen.
- Deze mag hij vervolgens indelen in de categorie 'waar' of 'niet waar'.

- De leerling moet daarbij een argument geven waarom hij vindt dat het citaat waar of niet waar is. Andere leerlingen mogen vervolgens het kaartje verplaatsen maar alleen als ze dat kunnen beargumenteren. Als het citaat een paar keer van plaats is veranderd of als het citaat niet zoveel oproept kan een volgende leerling een kaartje pakken.
- Zo ontstaat vanzelf een levendig gesprek.
- Je kunt de categorieën ook uitbreiden naar drie, bijvoorbeeld met altijd waar, soms waar, nooit waar. Je kunt met deze werkvorm variëren door gebruik te maken van andere categorieën zoals:
  - bruikbaar in je dagelijkse leven – niet bruikbaar in je dagelijkse leven
  - nog steeds actueel - niet meer actueel
  - progressief - conservatief
  - zinnig - onzinnig
  - optimistisch inzicht – pessimistisch inzicht
  - Etc.

4. Triootjes maken

- Verdeel de klas in groepjes.
- Geef elk groepje een of twee kwartetten.
- Elk groepje leerlingen moet van het kwartet dat zij heeft gekregen een trio maken door bij een van de citaten een sterk tegenargument te bedenken waardoor de uitspraak onwaar (b)lijkt.
- Bespreek klassikaal de citaten die onderuit zijn gehaald. Is de rest van de klas het er mee eens. Of kunnen zij misschien een argument bedenken waardoor het citaat toch waar (b)lijkt.

5. Intervisie

- Verdeel de groep in een binnen- en een buitenkring. De buitenkring observeert, de binnenkring filosofeert. (Als niet met tafels en stoelen geschoven kan worden kun je ervoor kiezen om de middelste tafels de gespreksgroep te laten zijn en de buitenste de observerende.)
- De binnenkring filosofeert over een filosoof en het bijbehorende citaat uit het kwartet.
- De buitenkring noteert wanneer echt sprake is van een dialoog en waarom en wanneer het gesprek meer de wending van een debat of discussie neemt. Ze kunnen daarbij de checklist uit de bijlage gebruiken.
- Na 10-15 minuten mag de buitenkring zijn bevindingen vertellen en kan de klas evalueren.
- Laat daarna de twee groepen van rol wisselen en doe hetzelfde nogmaals met een nieuw kaartje.

Bijlage | Checklists dialoog

Nee   Beetje   Ja

- Deelnemers zoeken naar diepgang.
- Deelnemers zijn analytisch bezig.
- Deelnemers zoeken naar de kern van het onderwerp.
- Deelnemers verplaatsen zich in de ander.
- Deelnemers stellen verhelderingsvragen aan elkaar.
- Deelnemers proberen de ander niet te overtuigen van hun gelijk.
- Deelnemers denken niet 'tegen' de ander maar 'met' de ander.
- Deelnemers zoeken naar onderliggende redenen of waarden van uitspraken.
- Deelnemers staan open voor nieuw denken.
- Deelnemers proberen elkaar te begrijpen.
- Deelnemers stellen zich gelijkwaardig aan elkaar op.
- Deelnemers nemen elke inbreng serieus.
- Deelnemers luisteren echt naar elkaar.
- Deelnemers hebben respect voor de verschillende meningen.
- Deelnemers spreken in de ik-vorm als ze hun mening geven.
- Deelnemers zijn blij met nieuwe gezichtspunten.
- Deelnemers denken na over nieuwe standpunten.
- Deelnemers brengen steeds nieuwe, originele ideeën in.
- Deelnemers verwijzen naar elkaars ideeën.
- _____
- _____

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads